

เอกสารอ้างอิง และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ความหมายของกิจกรรม

วณิช บรรจง (2516 : 131) กล่าวว่ากิจกรรม คือการทำให้นักเรียนได้กระทำสิ่งต่าง ๆ อยู่ตลอดเวลา เช่น ได้พูด ตาม อภิปราย ค้นคว้า เล่านิทาน ฯลฯ ได้สนุกสนานรื่นเริง

จรินทร์ ชานีรัตน์ (2517 : 11-12) ได้ให้ความหมายของคำว่ากิจกรรม ดังนี้

กิจกรรม หมายถึง สภาพการเรียนรู้ใด ๆ ที่เด็กได้กระทำด้วยความเต็มใจ ทั้งทางสมองและทางกาย เพื่อเป็นการสนองความต้องการของผู้กระทำให้บรรลุถึงจุดมุ่งหมาย เช่น การค้นคว้า การอภิปราย การแก้ปัญหา หรือการที่เด็กได้ใช้ส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย และสมองประกอบกันเป็นกิจกรรมแล้ว การเรียนรู้ทุกวันนี้คงให้ได้ประกอบกิจกรรมให้มากที่สุด แต่การจัดกิจกรรมของครูควรอยู่บนพื้นฐานของ

- ก. ความสนใจของเด็ก
- ข. อุดมการณ์ทางประชาธิปไตย
- ค. ให้ทุกคนได้เข้าร่วมกิจกรรมตามความสามารถของแต่ละบุคคล

คาร์เทอร์ วี กูค (อ้างในน้อมฤดี จงพยุหะ และเจริญใจ บุญยัท, 2518 : 47) กล่าวว่า

กิจกรรม หมายถึง สภาพการณ์ของการเรียนรู้ในวงกว้างใด ๆ ที่เด็กเข้าร่วมด้วยอย่างเต็มใจ เพราะทำให้เด็กได้บรรลุถึงจุดมุ่งหมายที่ตนปรารถนา โดยปกติแล้วมักจะเกี่ยวกับการสอบสวน การหาประสบการณ์ และการศึกษาในสาขาวิชาหลายสาขา ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับปัญหาเฉพาะหน้า

กล่าวโดยสรุป กิจกรรมก็คือ สภาพการเรียนรู้ที่เด็กได้ใช้ทั้งทางกายและทางสมองกระทำกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อสนองความต้องการตามจุดมุ่งหมายที่ครูหรือนักเรียนวางไว้

ความสำคัญและความจำเป็นของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

กิจกรรมการเรียนการสอนเป็นพฤติกรรมสนองต่อสถานการณ์การเรียนของผู้เรียน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ ความอยากรู้อยากเห็น และความต้องการส่วนตน ในด้านความรู้ ทักษะและเจตคติ ดังนั้น การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่คั้น ผู้สอนจะต้องเตรียมการสอนล่วงหน้าเป็นอย่างดี โดยการจัดทำแผนการสอนและสื่อการสอนไว้ให้พร้อมในการเตรียมการสอนนี้เอง สิ่งที่ผู้สอนจะต้องเตรียมการให้มากที่สุด คือ กิจกรรมการเรียนการสอน ควบเหตุผลหลายประการคือ (มนัส รัตนคิดถ ๗ ภูเก็ต, 2526 : 255-258)

1. กิจกรรมการเรียนการสอนช่วยสนองความสามารถในการเรียนรู้ของผู้เรียนในแต่ละคนได้ทั่วถึง
2. กิจกรรมการเรียนการสอนช่วยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมและสนุกสนาน น่าสนใจ
3. กิจกรรมการเรียนการสอนช่วยให้ผู้เรียน คิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาเป็น
4. กิจกรรมการเรียนการสอนช่วยสนองพัฒนาการทางร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาของผู้เรียน

ดังนั้น ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนนั้น ผู้สอนจะต้องคำนึงถึงผลจากการใช้กิจกรรมให้สนองจุดมุ่งหมายของหลักสูตร และพัฒนาการทุกด้านของผู้เรียน รวมทั้งฝึกให้ผู้เรียน คิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาเป็นด้วย

ประเภทของกิจกรรมการเรียนการสอน

กิจกรรมการเรียนการสอนที่นิยมจัดกันทั่ว ๆ ไปนั้นมีหลายอย่าง สามารถเลือกใช้ให้เหมาะสมกับสภาพการณ์ เนื้อหา ความเหมาะสม ซึ่งสามารถแยกออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ (สิริวรรณ สุวรรณอาภา, 2523 : 176-178)

1. กิจกรรมการเรียนการสอนที่ยึดผู้สอนเป็นศูนย์กลาง กิจกรรมประเภทนี้ ผู้สอนจะเป็นศูนย์กลางของการปฏิบัติกิจกรรม โดยเริ่มจากผู้สอนเป็นผู้วางแผนการเรียนการสอนและเป็นผู้นำในขณะปฏิบัติกิจกรรม

2. กิจกรรมการเรียนการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง กิจกรรมประเภทนี้ ผู้เรียนเป็นแกนกลางในการประกอบกิจกรรม ส่วนผู้สอนจะทำหน้าที่ดังนี้

2.1 ประสานงาน

2.2 คอยส่งเสริมให้ผู้เรียนร่วมกิจกรรม

2.3 แก้ปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างปฏิบัติกิจกรรม

2.4 ทำให้บรรยากาศของการเรียนการสอนดำเนินไปควยดี

กิจกรรมการเรียนการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ยังแยกออกเป็น

2 ลักษณะคือ

1. กิจกรรมการเรียนการสอนที่ยึดกลุ่มผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เป็นกิจกรรมส่งเสริมให้ผู้เรียนได้มีโอกาสทำงานเป็นกลุ่ม รู้จักกลไกของการทำงานร่วมกัน

2. กิจกรรมการเรียนการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นรายบุคคล เป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อสอดคล้องและส่งเสริมความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน โดยให้ผู้เรียนพัฒนาความสามารถของตนเอง

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน แม้ว่าจะมี 2 ประเภท โดยทั่วไปการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 จะเน้นกิจกรรมการเรียนการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางเป็นหลัก โดยครูเป็นเพียงผู้ประสานงาน แนะนำส่งเสริมให้ผู้เรียนปฏิบัติกิจกรรมให้สำเร็จลุล่วงไปควยดี

องค์ประกอบของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ได้ผลดี และบรรลุจุดหมายของหลักสูตร ประถมศึกษานั้น ไม่ว่าจะเป็นการจัดระดับหน่วยหรือระดับบทเรียนก็ตาม ผู้สอนจะต้องจัดกิจกรรมออกเป็น 3 ส่วนคือ

1. ชี้นำเข้าสู่เรื่อง/บทเรียน เป็นกิจกรรมการเรียนการสอนที่เราใจให้ผู้เรียน มีความสนใจในบทเรียนและอยากจะเรียนต่อไป
2. ชี้นำปฏิบัติประกอบกิจกรรม เป็นกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้ ตามวัตถุประสงค์ที่ได้ตั้งไว้
3. ชี้นำสรุป/ชี้นำส่งท้าย เป็นกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนได้สรุปการเรียนรู้ทั้งหมดเพื่อให้เกิดนิมิต

และมันส์ รัตนคิลก ๗ ฎีก (2526 : 262) ได้ให้แนวคิดที่สอดคล้องกันเกี่ยวกับกิจกรรมการเรียนการสอนที่ควรส่งเสริม โดยทั่วไปมี 3 ลักษณะคือ

1. กิจกรรมนำเข้าสู่บทเรียน เป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นในตอนเริ่มต้นการเรียนการสอน เพื่อเร้าความสนใจของผู้เรียน และทบทวนความรู้เดิมเพื่อให้เกิดความเชื่อมโยงกับความรู้ใหม่
2. กิจกรรมหลัก เป็นกิจกรรมซึ่งจัดขึ้นเป็นแกนในการเรียนการสอน เพื่อสนองจุดประสงค์การเรียนรู้ในหลักสูตร และจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมตามแผนการสอนเรื่องนั้น ๆ
กิจกรรมหลักมักจะเน้นกระบวนการกลุ่มหรือการแบ่งกลุ่มผู้เรียนเสมอ เพื่อช่วยให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองและสอดคล้องกับสภาพสังคม
3. กิจกรรมสร้างเสริมประสบการณ์ เป็นกิจกรรมซึ่งจัดขึ้นเพื่อช่วยให้ผู้เรียนสามารถสรุปสาระสำคัญของบทเรียน หรือฝึกทักษะและเพิ่มพูนประสบการณ์ของตนเองในบทเรียนนั้น ๆ ให้ลึกซึ้งและกว้างขวางยิ่งขึ้น

กล่าวโดยสรุป การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนนี้ควรจัดเป็น 3 ชั้นตอนคือ
 ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน ขั้นปฏิบัติ ซึ่งถือเป็นกิจกรรมหลักที่สำคัญมักจะเน้นกระบวนการกลุ่ม
 และขั้นสรุป และที่สำคัญคือ กิจกรรมเหล่านี้ต้องสนองจุดประสงค์การเรียนรู้และให้
 ผู้เรียนเกิดมโนคติให้ถูกต้อง

ลักษณะการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ดี

กิจกรรมการเรียนการสอนถือว่าเป็นหัวใจที่สำคัญของการนำหลักสูตร ไปใช้
 เพื่อให้ผู้เรียนได้สะสมประสบการณ์ที่นำไปใช้ให้บังเกิดประโยชน์ต่อชีวิตและสังคม และ
 สอดคล้องจุดหมายของหลักสูตรนั้น โรงเรียนควรจัดให้มีลักษณะดังนี้ (สุนทร อมรวิวัฒน์,
 2520 : 4-5)

1. กิจกรรมการเรียนการสอนที่ดี ควรเป็นไปเพื่อพัฒนาความเจริญทุกด้าน
 ให้แก่นักเรียน
2. กิจกรรมการเรียนการสอนที่ดี ควรเร้าให้ผู้เรียนได้แสดงออกและมี
 ส่วนร่วมในการเรียน
3. กิจกรรมการเรียนการสอนที่ดี ควรให้โอกาสและเห็นความสำคัญของ
 นักเรียนทุกคนในชั้นเรียน
4. กิจกรรมการเรียนการสอนที่ดี ควรฝึกฝนวิธีการแสวงหาความรู้และวิธีการ
 แก้ปัญหาด้วยตนเองแก่นักเรียน
5. กิจกรรมการเรียนการสอนที่ดี ควรมีบรรยากาศที่รื่นรมย์ สนุกสนานและ
 เป็นกันเอง

และวารสารมิตรครู (2526 : 43-44) ไม่ปรากฏผู้เขียนได้ให้ความเห็น
 เพิ่มเติมเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนทั่วไปว่า ต้องคำนึงถึงกิจกรรม
 การเรียนการสอน 19 ลักษณะคือ

1. สอดคล้องจุดหมายของหลักสูตร
2. สอดคล้องความสามารถของเรียน
3. ให้มีเนื้อหาแต่ละบทเรียนสอดคล้องตามเหตุการณ์และสภาพของท้องถิ่น

4. ให้อยู่ที่ถือความพร้อม ความสนใจพื้นฐาน ความรู้และลำดับชั้นของ
การเรียนเป็นหลัก
5. ให้มีเนื้อหาวิชา แต่ละบทเรียนสัมพันธ์กันระหว่างกลุ่มวิชาให้สอดคล้อง
กับแผนการสอนที่กรมวิชาการหรือเขตการศึกษาหรือท้องถิ่นหรือกลุ่มโรงเรียนจัดทำให้
6. ยึดหยุ่นเวลาเรียนตามความสนใจของผู้เรียนและความเหมาะสมกับ
ลักษณะเนื้อหาวิชาแต่ละเนื้อหาหรือแต่ละตอน
7. ใช้แผนการสอน คู่มือครูและสอนให้ครบทุกแผนที่กำหนดไว้ตามลำดับชั้น
และวิธีการ
8. ให้ผู้เรียนได้มีโอกาสเรียนทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติด้วยเทคนิควิธีการ
ต่าง ๆ กัน
9. ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้หลายลักษณะ คือ ผู้เรียนเรียนรู้จากผู้สอน
ผู้เรียนและผู้สอนเรียนรู้อันร่วมกัน ผู้เรียนเรียนรู้จากผู้เรียนด้วยกัน
10. จัดให้มีการประยุกต์เอาเทคนิควิธีการ แนวความคิด อุปกรณ์ และเครื่องมือ
ใหม่มาใช้เพื่อปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอน
11. มีมาตรการติดตามผลงานของนักเรียนในการนำเอาความรู้ที่ได้รับไปใช้
ให้เกิดประโยชน์กับชีวิตประจำวัน
12. มีการเตรียมงานเกี่ยวกับการเรียนการสอน และจัดบรรยากาศใน
ห้องเรียนให้สอดคล้องกับวิชาที่สอน
13. เน้นให้ผู้เรียนรู้จักคิด รู้จักหาเหตุผล รู้จักตัดสินใจและรู้จักแก้ปัญหา
ด้วยตนเอง
14. ให้ผู้เรียนรู้จักแก้ปัญหาโดยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ เน้นกิจกรรมที่ทำงาน
เป็นกลุ่ม การอภิปราย การจัดประสบการณ์สมมติ การเล่นและการสาธิต
15. เปิดให้นักเรียนมีการยอมรับในความสามารถของผู้อื่น ความสำเร็จต่าง
ระหว่างบุคคล รวมทั้งสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ด้วยดี
16. ผู้สอนใช้คำถามให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็น เพื่อให้เกิดความคิดรวบยอด
17. ต้องเปิดให้ผู้เรียนมีความรับผิดชอบในงานที่ได้รับมอบหมาย ทั้งที่เป็นงานกลุ่ม
และงานส่วนตัว

18. ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีประสบการณ์ตรงและเกิดความซาบซึ้งในกิจกรรมนั้นๆ อย่างแท้จริง สืบเกิดจากความสนใจ ความกระตือรือร้น ความเต็มใจของผู้เรียนที่เข้าร่วมกิจกรรม

19. เน้นการส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความสุขสนาน และเปิดโอกาสให้เข้าไปมีส่วนร่วมอย่างทั่วถึง

จะเห็นว่าลักษณะการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ค้ำชูจะคงสนองจุดมุ่งหมายของหลักสูตร คำนึงถึงความสนใจ ความพร้อมของผู้เรียน การประยุกต์เทคนิควิธีการ แนวคิดบรรยากาศในห้องเรียน การฝึกให้ผู้เรียนเกิดมโนคติ รู้จักวิธีแสวงหาความรู้และวิธีแก้ปัญหาด้วยตนเอง และเน้นการให้มีส่วนร่วมในกิจกรรมให้มากที่สุด

แนวคิดในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

การดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาสติปัญญา ร่างกาย อารมณ์และสังคม สามารถนำประสบการณ์ที่ได้รับไปใช้ในการดำรงและดำเนินชีวิตได้เป็นอย่างดีนั้นได้มีผู้ให้แนวคิดไว้หลายท่านดังนี้

สมพงษ์ จิตระกำ (2527 : 20-21) ได้กล่าวถึงแนวทางพื้นฐานสำคัญในการเตรียมกิจกรรมการสอนที่ค้ำชู ดังนี้

1. กิจกรรมการสอนต้องมีความชัดเจน และสามารถแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์กับความคิรวายออกของการสอน ตรงกับจุดมุ่งหมายของการสอนที่กำหนดไว้ และอยู่บนพื้นฐานของเนื้อหาประสบการณ์ที่นำมาใช้ในการสอน
2. กิจกรรมการสอนเป็นกระบวนการที่มีขั้นตอนให้นักเรียนได้ฝึกทักษะของความคิด การวิเคราะห์ การเลือก การตัดสินใจ และทักษะอื่น ๆ ที่จำเป็นอยู่เสมอ
3. กิจกรรมการสอนต้องมีผลต่อการเรียนรู้ พฤติกรรมความรู้สึก ความนึกคิดของนักเรียนในทางที่ดีและมีประโยชน์
4. กิจกรรมการสอนต้องสอดคล้องกับวัย ประสบการณ์ ช่วงความสนใจ ระดับวุฒิภาวะและความสามารถทางสติปัญญาของผู้เรียน

5. กิจกรรมการสอนต้องเป็นสื่อกลางในการบูรณาการในเรื่องของเนื้อหา ประสิทธิภาพ สิ่งที่เกิดขึ้น ปัญหา ความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ให้เกิดความกลมกลืนในการเรียนรู้ มีความใหม่และทันสมัยอยู่เสมอ
6. กิจกรรมการสอนต้องมีสาระน่าสนใจ สามารถสอดแทรกความสนุกสนาน เหลือกเพลินได้ และประการสำคัญต้องมีส่วนท้าทายให้นักเรียนรู้จักการคิด การให้เหตุผล และการแสวงหาคำตอบต่าง ๆ ด้วยตนเอง
7. กิจกรรมการสอนควรสร้างและส่งเสริมให้ผู้เรียนมีวินัยในตนเอง การทำตามกฎ ระเบียบ และขั้นตอนที่กำหนดไว้
8. กิจกรรมการสอนควรมีส่วนของการพัฒนาในเรื่องของการทำงานร่วมกัน บทบาทหน้าที่ของสมาชิกในกลุ่ม การดูแลช่วยเหลือกัน
9. กิจกรรมการสอนไม่มุ่งเน้นการแข่งขัน ผลการแพ้ชนะมากเกินไป ทุกคนควรมีความพอใจ และรู้จักการยอมรับพัฒนาตนเองให้ดียิ่งขึ้นเสมอ
10. กิจกรรมการสอนต้องสามารถปรับเนื้อหาและประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นนามธรรมที่ยากยิ่ง ไม่น่าสนใจให้เกิดเป็นรูปธรรมที่แสดงออกได้ เคลื่อนไหว น่าสนใจ และมีส่วนในการเสริมสร้างบรรยากาศที่ดีให้แก่ห้องเรียนได้
11. กิจกรรมการสอนควรระบุการสอนประเภทต่าง ๆ ให้ตรงและเหมาะสมกับสิ่งที่นำมาใช้สอนกิจกรรมและสื่อการสอนต้องมีส่วนสัมพันธ์และใช้ได้ก็สอดคล้องกันทุกครั้ง
12. กิจกรรมการสอนควรระบุชี้แจงถึงพฤติกรรมที่ผู้เรียนจะสามารถกระทำได้ และต้องสามารถวัดและประเมินการเรียนรู้ของนักเรียนได้ หลังจากกระบวนการเรียนรู้เสร็จสิ้นลง

สิริวรรณ สุวรรณอาภา (2523 : 13) ได้มีความคิดเห็นสอดคล้องกันเกี่ยวกับแนวคิดในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ดังนี้

1. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนต้องให้สอดคล้องและตอบสนองกับความสนใจ และความต้องการของผู้เรียน
2. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ต้องคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล

3. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนต้อง เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม ในกิจกรรมนั้น ๆ อย่างทั่วถึง
4. กิจกรรมการเรียนการสอนที่จัดขึ้น จะต้องพัฒนาผู้เรียนทางด้านพุทธิสัย เจตพิสัย และทักษะพิสัย มิใช่จะเน้นพัฒนาความรู้ในชั้นเรียน
5. กิจกรรมการเรียนการสอนที่จัดขึ้นจะต้องระบุเป้าหมาย ขั้นตอนของ กิจกรรมและขั้นสรุปกิจกรรมอย่างเป็นลำดับ
6. กิจกรรมการเรียนการสอนในชั้นปฏิบัติการนั้น จะต้องระบุขั้นตอนที่จะให้ ผู้เรียนปฏิบัติได้อย่างชัดเจนไม่สับสน
7. กิจกรรมการเรียนการสอนใด ๆ ที่จัดขึ้น จะต้องให้สัมพันธ์กับ ประสบการณ์เดิมของผู้เรียน
8. กิจกรรมการเรียนการสอนนั้น ควรเป็นกิจกรรมที่ใช้เวลาพอเหมาะ ไม่ยืดเยื้อจนเกินไป เพราะผู้เรียนอาจเบื่อหน่าย
9. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน จะต้องมีหลายรูปแบบรวมกันในบทเรียน หรือหน่วยเรียนนั้น ๆ เพราะกิจกรรมเพียงอย่างเดียวอาจทำให้ผู้เรียนเกิดความเบื่อหน่าย ไม่กระตือรือร้นในการเรียน
10. กิจกรรมการเรียนการสอนที่จัดขึ้น ควรเป็นกิจกรรมที่เมื่อผู้เรียนปฏิบัติแล้ว ผู้สอนสามารถวัดผลความสำเร็จของผู้เรียนได้

สำหรับ ชีระ ภูเจริญ (2525 : 173-175) ได้ให้แนวคิดในการจัดกิจกรรม การเรียนการสอนไว้ดังนี้

1. พึงตระหนักว่าการเรียนรู้เกิดขึ้นตลอดเวลาในทุกสถานที่
2. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนควรให้สอดคล้องและสนองตอบกับความสนใจ และความต้องการของนักเรียน
3. การเรียนรู้จะเกิดขึ้นเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเดิม โดยเฉพาะ ในทางที่ดีขึ้น

4. การเรียนรู้ของนักเรียนจะดียิ่งขึ้น เมื่อสิ่งที่เรียนสัมพันธ์กับประสบการณ์เดิมของนักเรียน
5. สิ่งแวดล้อมในห้องเรียนมีความสำคัญมาก ควรจัดให้คล้ายกับที่เป็นจริงให้มากที่สุด
6. นักเรียนควรมีส่วนร่วมโดยตรงในการเรียน ในแต่ละเรื่องไม่ใช่เป็นผู้รับอย่างเฉยๆ
7. สิ่งที่ควรจัดในกระบวนการเรียนการสอนก็คือ ให้นักเรียนมีโอกาสฝึกและทบทวนสิ่งที่เรียนอยู่เสมอ
8. นักเรียนมีวิธีการเรียนรู้หลายอย่างต่าง ๆ กัน ดังนั้นกิจกรรมการสอนแบบเดียวอาจจะไม่สนองตอบการเรียนรู้ของนักเรียนได้ทุกคน
9. การสอนต้องมีวัตถุประสงค์ กิจกรรมการสอนและการวัดผลควบคู่กันไปตลอดเวลา
10. กิจกรรมในการสอนควรมีหลายอย่าง เช่น การอภิปราย การค้นคว้า การทำงานเป็นกลุ่ม ฯลฯ
11. ในการสอนแต่ละครั้ง ครูควรปฏิบัติดังนี้
 - ก. เลือกเนื้อหาและแนวการสอนให้เกิดประโยชน์
 - ข. จัดเตรียมและเลือกสื่อการเรียนต่าง ๆ ในการสอนทุกครั้ง
 - ค. กำหนดกิจกรรมก่อนหลังของกิจกรรมตามวัตถุประสงค์และสิ่งแวดล้อม

ส่วนกรมวิชาการ (2520 : 4) ได้กล่าวถึงการจัดการเรียนการสอนตามแนวหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ดังนี้

1. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตลอดจนเนื้อหาในแต่ละบทเรียน ควรให้ยึดหยุ่นตามเหตุการณ์ สภาพท้องถิ่น ความสนใจของผู้เรียน และให้มีความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มประสบการณ์ให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้
2. ผู้สอนใช้วิธีสอนที่จะให้ผู้เรียนรู้ปัญหาและความต้องการของท้องถิ่น ฝึกให้คิดเป็น แก้ปัญหาเป็น และรู้จักนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน โดยพิจารณาวิธีสอนที่เห็นว่าเหมาะสมกับจุดประสงค์ และลักษณะเนื้อหาวิชา เช่น การสอนแบบแก้ปัญหา

ค้นคว้า อภิปราย ทำงานเป็นกลุ่ม ฯลฯ ทั้งนี้ครูต้องเปลี่ยนบทบาทจากผู้แสดง เป็นผู้กำกับ การแสดง และปล่อยให้เด็กเรียนลงมือแสดงเอง

3. ผู้สอนควรคำนึงถึงการที่จะให้ผู้เรียน มีโอกาสเรียนทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติควบคู่กันไป ซึ่งมีผลส่งเสริมคุณลักษณะเฉพาะของแต่ละบุคคล และให้ผู้เรียนอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุข การเรียนการสอนภาคปฏิบัติ จะเน้นการทำงานเป็นรายกลุ่มหรือร่วมกันเป็นสำคัญ

4. เวลาเรียนกำหนดไว้คาบละ 20 นาที ในการจัดการสอนให้โรงเรียนหรือท้องถิ่นกำหนดช่วงเวลาเรียนเอง โดยกำหนดครั้งละกี่คาบเป็นช่วงสั้น หรือช่วงยาวได้ ความเหมาะสมกับวัยของผู้เรียน ลักษณะเนื้อหาวิชาและกิจกรรม

โดยสรุปแล้ว การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามแนวหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 นี้ ก็คือ การที่ครูและนักเรียนร่วมกันดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อสนอง จุดมุ่งหมายของหลักสูตร โดยมีเด็กเป็นศูนย์กลางของความสนใจ คือ กิจกรรมของเด็ก โดยเด็ก และเพื่อเด็ก ครูเป็นผู้ดำเนินการให้กิจกรรมเป็นไปในแนวทางตามที่แผนการสอน และคู่มือเสนอแนะไว้ เด็กเป็นผู้ปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ที่สุก ไม่ว่าจะเป็นการตามทอ การสาธิต การทดลอง การเชิญวิทยากร ฯลฯ เน้นให้ผู้เรียนได้เรียนสัมพันธ์กับ ประสบการณ์เดิมของนักเรียน และขณะเดียวกัน การจัดบรรยากาศในการเรียนการสอน ก็มีสำคัญในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนด้วย

ลักษณะการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต

การเรียนการสอนที่สร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ต้องช่วยให้ผู้เรียนรู้จักชีวิต และสิ่งแวดล้อม รู้หลักการในการดำรงชีวิต ปรับตัวให้เข้ากับความเปลี่ยนแปลงของชีวิต และแก้ปัญหาชีวิตได้ การสอนให้บรรลุจุดประสงค์ดังกล่าวจึงต้องเน้นที่กระบวนการอันเป็น พื้นฐานในการจัดกิจกรรมการสอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต เพื่อให้ผู้เรียนมีทักษะ ที่จำเป็น มีทัศนคติ ค่านิยม คุณธรรมอันพึงประสงค์ ฯลฯ ซึ่งศาสตราจารย์ สุนน อมรวิวัฒน์ ได้เสนอแนะกระบวนการที่องค์ประกอบ 4 ชั้น (2526 : 22) ดังนี้

1. กระบวนการรวบรวมข่าวสาร หลักการ ข้อเท็จจริง
2. กระบวนการประเมินค่า
3. กระบวนการเลือกและตัดสินใจ
4. กระบวนการปฏิบัติ

และวิชาการ (นามแฝง) ได้เขียนถึงลักษณะการเรียนการสอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตในวารสารการศึกษาเอกชน (2522: 21-22) ดังนี้

1. เน้นวิธีสอนให้ผู้เรียนมีความคิดรวบยอด และหลักการในแต่ละหน่วยการสอนตรงตามหลักศูตรกำหนดไว้ เพื่อให้ผู้เรียนเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม
2. เกี่ยวกับชีวิตประจำวัน จะมุ่งในก้านการปฏิบัติ
3. ในเรื่องอนาคต จะมุ่งในก้านการปฏิบัติ
4. ในเรื่องของการเรียนชั้นสูงต่อไป ก็ให้เน้นความรู้ ความเข้าใจและรู้จักคิด

สำหรับวารสารมิตรครู (2526 : 48-49) ไม่ปรากฏผู้เขียน ได้เสนอการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ให้คำนึงถึงการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนใน 10 ลักษณะคือ

1. ให้ผู้เรียนได้รู้จักรักษาสุขภาพอนามัย ทั้งส่วนตนและชุมชน ตลอดจนเข้าใจถึงวิธีการปฏิบัติตนให้มีพลานามัยสมบูรณ์แข็งแรง
2. ให้ผู้เรียนรู้จักปรับตัวให้เหมาะสมกับสภาพของสังคมในปัจจุบัน
3. ให้ผู้เรียนรักท้องถิ่น ชรามชาติ รู้จักสงวนทรัพยากร
4. ให้ผู้เรียนมีระเบียบวินัย รู้จักสิทธิหน้าที่ มีความรับผิดชอบ เคารพกฎหมาย และเข้าใจในหลักการของการอยู่ร่วมกันในสังคม ประชาธิปไตย
5. ให้ผู้เรียนเกิดความภูมิใจในความเป็นไทย ค้ำรงไว้ซึ่งขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมอันดีงามของท้องถิ่นและความเป็นเอกราชของชาติ
6. ให้มีการสอนข่าว เหตุการณ์เป็นประจำทุกวัน

7. จักกิจกรรมการเรียนการสอนเรื่องวันสำคัญ ในระยะที่ใกล้จะถึงวันสำคัญนั้น ๆ และจักกิจกรรมพิเศษให้ตรงกับวันสำคัญนั้นด้วย

8. เน้นให้ผู้เรียนเห็นภัยและโทษ พร้อมทั้งรู้จักหลีกเลี่ยงภัยจากยาเสพติด

9. ให้ผู้เรียนเลื่อมใสในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

10. ให้ผู้เรียนรู้จักเลือกใช้เครื่องอุปโภค บริโภค และปรับปรุงสิ่งแวดล้อม เพื่อให้มีชีวิตรองอยู่ได้อย่างมีความสุข

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ รุจิระ สุภรณ์ไพบุลย์ และ คณะ (2526 : 90-91)
 ไก่กล้าวถึงการจักกิจกรรมการเรียนการสอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตไว้
 หลายประการ เช่น

1. การอภิปราย
2. การค้นคว้าจากหนังสือ ตำรา
3. การเชิญวิทยากร
4. การสัมภาษณ์โดยนักเรียน
5. การเล่นนิทานหรือเล่าเหตุการณ์
6. การศึกษานอกสถานที่
7. การสังเกตจากของจริง เหตุการณ์ ปรากฏการณ์ หรือการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ
8. การทดลองและการสาธิตการทดลอง
9. การแสดงบทบาทสมมติ
10. การใช้แผนที่
11. การใช้ข่าวประจำวัน
12. การจับป้ายนิเทศ
13. การจับนิทรรศการ
14. การจักกิจกรรมหรือสถานการณ์จริง
15. การสะสมรูปภาพ ชาว ไบไม เมล็ดพืช แสกมป์ แมลง ฯลฯ
16. การใช้วัฒนธรรมต่าง ๆ เช่น ศูนย์การเรียน กระบวนการกลุ่ม

16. การใช้วัฒนธรรมต่าง ๆ เช่น ศูนย์การเรียนรู้ กระบวนการกลุ่ม
ชุดการสอน เป็นต้น

17. การใช้สื่อต่าง ๆ เช่น ภาพโปสเตอร์ ภาพยนต์ ภาพเคลื่อนไหว
เครื่องบันทึกเสียง เป็นต้น

จะเห็นว่าลักษณะการจักกิจกรรมการเรียนการสอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์
ชีวิตนี้ จะเน้นกระบวนการการเรียนรู้ที่มีระบบ ใช้เทคนิควิธีการจักกิจกรรมหลายรูปแบบ
พยายามให้ผู้เรียนได้ศึกษาจากสิ่งที่อยู่ใกล้ตัวไปสู่สิ่งที่ไกลตัว เน้นการเรียนการสอนที่สามารถ
นำไปประโยชน์ไปใช้ในชีวิตรประจำวัน และการปรับตัวให้เหมาะสมกับสภาพสังคมปัจจุบันได้
อย่างถ่องแท้

ความหมายของแผนการสอน

Garter V. Good (1973 : 336) ได้ให้ความหมายของแผนการสอนว่า
แผนการสอนคือ โครงสร้างย่อยที่ประกอบไปด้วยหัวข้อสำคัญของบทเรียนที่จะสอน รวมถึง
วัตถุประสงค์จุดเน้นที่ต้องการเน้น คำถามที่จะใช้ถาม สื่อการเรียนและการกำหนดที่จะ
ให้ทำ

Sprinthall (1974 : 5267) ได้กล่าวถึงลักษณะของแผนการสอนด้วยการ
เปรียบเทียบว่า แผนการสอนเปรียบเสมือนแผนที่บอกเส้นทางชนิดหนึ่งที่มีบอกถึงจุดยุทธศาสตร์
และเส้นทางต่าง ๆ

สุมิตร คุณานุกุล (2520 : 211-227) ได้กล่าวถึงลักษณะของแผนการสอน
ว่า แผนการสอนมีลักษณะคล้ายโครงการสอนเดิม คือมีรายละเอียดของเนื้อหาวิชา กำหนด
เวลาในการสอนเป็นรายสัปดาห์เรียบร้อย และยังได้กล่าวขยายลักษณะของแผนการสอน
ต่อไปอีกตอนหนึ่งว่า แผนการสอนคือเอกสารหลักสูตรที่มีลักษณะและหน้าที่คล้ายกับประมวล
การสอนเดิม แต่มีรายละเอียดที่ครูสามารถจะนำไปใช้สอนได้

อาคม จันทสุนทร (2520 : 235-237) ได้ให้ความหมายของแผนการสอน
ว่า แผนการสอนเป็นเอกสารที่ให้รายละเอียดในการสอนตามหลักสูตรแก่ครู มีลักษณะคล้าย

ประมวลการสอน โครงการสอน และบันทึกการสอนรวมกัน คือ ครูสามารถใช้เป็นแนวทางในการสอนได้ เพราะบอกรายละเอียดเกี่ยวกับจุดประสงค์ ความคิดรวบยอด เนื้อหา กิจกรรมการเรียน สื่อการเรียน การวัดผลของแต่ละเรื่องที่สอน และบอกจำนวนความเวลาที่ให้สอนด้วย

กล่าวโดยสรุป ความนัยดังกล่าว แผนการสอนหมายถึง เอกสารที่ขยายรายละเอียดจากหลักสูตร ไปสู่แนวทางในการจัดการเรียนการสอนให้เป็นไปตามหลักสูตร ทั้งวัตถุประสงค์ ความคิดรวบยอด เนื้อหา และการประเมินผล

ความสำคัญของแผนการสอน

แผนการสอนเป็นเอกสารที่สำคัญสำหรับครูที่จะใช้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนให้บรรลุผลตามหลักสูตร ดังนี้

1. ใช้เป็นแนวทางในการกำหนดการสอน เพื่อให้สอนได้สะดวก ครูเข้าใจ และมองเห็นงานของคนใกล้องค์งาน ชัดเจน สามารถพิจารณาปรับปรุงให้เหมาะสมอยู่เสมอ เป็นการคิดวางแผนไว้ล่วงหน้า ทำให้การสอนของครู เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและการเรียนรู้ของเด็ก เป็นไปอย่างไคผล
2. ช่วยอำนวยความสะดวกให้แก่ครูผู้ไม่มีประสบการณ์ในการสอนโดยเฉพาะกลุ่มวิชานี้ ได้เกิดความเข้าใจในกระบวนการสอน สามารถดำเนินการสอนได้คล้อย และถ้าเกิดกรณีจำเป็นต้อง เปลี่ยนแปลงตัวผู้สอนหรือจัดครูสอนแทนอย่างกะทันหัน ก็จะไม่กระทบกระเทือนผู้เรียนจนเกินไป
3. ช่วยให้การสอนของครู เป็นไปตามจุดหมายของหลักสูตร เหมาะสมกับ ผู้เรียนและสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและชุมชนอยู่เสมอ
4. ช่วยให้ผู้บริหาร ผู้มีเทศรัลู่ทางที่จะแนะนำ ตลอดจนให้ความร่วมมือสนับสนุนช่วยประการต่าง ๆ
5. ทำให้การประเมินผลสัมฤทธิ์ การเรียนเป็นไปตามจุดประสงค์ที่วางไว้ ช่วยให้ครูวินิจฉัยจุดอ่อนของนักเรียนที่ควรจะได้รับ การแก้ไข และจุดเด่นที่ควรจะได้รับ

การเสริมสร้างต่อไป นอกจากนี้ ยังช่วยให้ครูเห็นภาพการทำงานของคนได้เด่นชัดขึ้น

จะเห็นได้ว่าแผนการสอนสามารถอำนวยความสะดวกในด้านการบริหาร และการสอนให้กับผู้บริหาร ครู และผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องที่จะใช้เป็นแนวทางในการสอนตาม จุดมุ่งหมายของหลักสูตร ซึ่งกรมวิชาการ (2521 : 38) ได้จัดทำแผนการสอนโดยเชิญ ผู้อำนวยการในด้านการสอน และมีความรอบรู้ในเนื้อหาวิชา เช่น ครู ศึกษานิเทศก์ และ นักวิชาการ เป็นผู้จัดทำแผนการสอนแกนกลางขึ้น เพื่อเป็นแบบอย่างในการที่เขตการศึกษา หรือท้องถิ่นจะนำไปปรับเพิ่มหรือลดให้เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น

แผนการสอนที่ดี

เมื่อแผนการสอนมีความสำคัญอย่างยิ่ง ในการที่ครูจะนำมาใช้เป็นเครื่องมือ ในการทำให้การเรียนการสอนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้อง คำนึงถึงแผนการสอนที่ดี ซึ่งควรจะมีลักษณะดังต่อไปนี้

1. เหมาะสมสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการ ได้กำหนดเอาไว้ตลอดจนปรัชญาของโรงเรียน
2. พิจารณากำหนดจุดประสงค์เหมาะสมกับผู้เรียน และท้องถิ่น
3. จัดเนื้อหา ที่จะสอนให้เหมาะสมกับกาลเวลา และสภาพความเป็นจริง ของท้องถิ่น เพื่อเป็นการกระตุ้นความสนใจ และเป็นประโยชน์แก่ผู้เรียนยิ่งขึ้น
4. ลำดับหัวข้อ เนื้อเรื่อง ได้เหมาะสมกลมกลืนกัน พร้อมทั้งเชื่อมโยง ประสพการณ์เก่ากับประสพการณ์ใหม่ให้สัมพันธ์สอดคล้องกันโดยตลอด
5. พิจารณากำหนดการใช้เวลาทำการสอนแต่ละเรื่อง แต่ละหัวข้อให้ เหมาะสม ใช้วิธีการวิเคราะห์หลักสูตรเป็นแนวในการกำหนด
6. กำหนดกิจกรรมและประสพการณ์โดยคำนึงถึง
 - 6.1 วัยของผู้เรียน
 - 6.2 สภาพแวดล้อม
 - 6.3 กาลเวลา ความสนใจของผู้เรียน การนำไปใช้ให้เป็นประโยชน์ ของผู้เรียน

6.4 การใช้แหล่งวิทยาการของท้องถิ่นให้เป็นประโยชน์ได้อย่าง

เหมาะสม

ลักษณะของแผนการสอน

จำนวน พรายแยมแซ (2526 : 321) ได้กล่าวถึงลักษณะทั่วไปของแผนการสอนไว้ดังนี้

1. ลักษณะการแบ่งหน่วย ใช้วิธีบูรณาการ เนื้อหาสาระหรือประสบการณ์การเรียนรู้ ความที่หลักสูตรแม่บทกำหนดไว้ให้มีความสอดคล้องกลมกลืนกันมารวมไว้เป็นหน่วยเดียวกัน ในแต่ละหน่วยอาจจะแบ่งเป็นหน่วยย่อย ๆ หลาย ๆ หน่วย และหลาย ๆ หัวเรื่อง แล้วนำหัวเรื่องแต่ละเรื่องมาจัดเป็นแผนการสอน 1 แผนต่อ 1 หัวเรื่อง
2. ลักษณะการจัดรูปแบบ ในแผนการสอนแต่ละแผนจะประกอบด้วยส่วนต่าง ๆ คือ
 - ก. นโนมติ หรือหลักการ (ความคิดรวบยอด)
 - ข. จุดประสงค์การเรียนรู้
 - ค. คุณสมบัติที่ต้องการเน้น
 - ง. เนื้อหา
 - จ. กิจกรรม
 - ฉ. สื่อการเรียน
 - ช. วิธีวัดผล
 - ข. หนังสืออ้างอิงและภาคผนวก

และอาคม จันทสุนทร (2520 : 235-237) ก็มีความคิดเห็นสอดคล้องกันในเรื่องลักษณะของแผนการสอนว่า มักจะมีรูปแบบซึ่งประกอบด้วยหัวข้อต่อไปนี้

1. เลขที่แผนการสอน เป็นลำดับที่ของแผนการสอนในวิชานั้น ๆ
2. ชื่อแผนการสอน เป็นชื่อหัวเรื่องที่จะสอน
3. ระยะเวลาที่ใช้สอน เป็นการกำหนดว่าใช้เวลาในการสอนกี่คาบ

(1 คาบ = 20 นาที)

4. ความคิดรวบยอด เป็นหลักหรือจุดสำคัญของ เรื่องที่สอน
5. จุดประสงค์ ส่วนใหญ่เป็นจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมในการเรียนเรื่องนั้น ๆ
6. เนื้อหา เป็นรายละเอียดของเรื่องที่จะสอน
7. กิจกรรมการเรียน เป็นการบอกแนวทางการกระทำของนักเรียนว่านักเรียนจะทำอะไรบางอย่างในการเรียนเรื่องนั้น ๆ
8. สื่อการเรียน เป็นรายการที่ระบุถึงอุปกรณ์ วัสดุที่ใช้ในการสอน รวมทั้งวิธีการสอนของครูด้วย
9. การประเมินผล เป็นการประเมินผลการเรียนตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้สำหรับแผนการสอนตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 กรมวิชาการ (2525 : 1-3) ได้กำหนดรูปแบบของแผนการสอน ซึ่งประกอบด้วยหัวข้อต่อไปนี้
 1. ความคิดรวบยอดหรือมโนคติ หมายถึง ความคิดที่เป็นหลักสำคัญที่เกี่ยวกับสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งเป็นผลสรุปจากความหมายหลาย ๆ ประการที่เกี่ยวกับสิ่งนั้นและเป็นเรื่องที่ยูเรียนควรจะรู้และเข้าใจเพื่อนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน
 2. จุดประสงค์ หมายถึง จุดประสงค์การเรียนรู้เฉพาะของแต่ละแผนการสอนที่กำหนดขึ้น โดยกำหนดไว้เป็นจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม สามารถวัดวัดผลได้
 3. คุณสมบัติที่พึงต้องการ เน้น เป็นคุณสมบัติที่พึงต้องการ เน้น แต่ละแผนได้มาจากจุดมุ่งหมายของหลักสูตรที่เป็นคุณสมบัติที่พึงต้องการ เน้น 7 ข้อ กับคุณธรรมในจริยศึกษาอีก 30 ข้อ
 4. เนื้อหา เป็นหัวข้อหรือเค้าโครงของเรื่องที่จัดให้นักเรียนเรียนรู้ การให้รายละเอียดของเนื้อหา ในการสอน คำนึงถึงจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ในแต่ละแผนการสอนนั้น ๆ
 5. กิจกรรม แผนการสอนได้เสนอแนะกิจกรรมไว้ 3 ลักษณะคือ
 - ก. กิจกรรมนำเข้าสู่บทเรียน เป็นกิจกรรมทบทวนความรู้เดิม เร้าความสนใจสู่การเรียนบทเรียนใหม่

ข. กิจกรรมหลัก เป็นกิจกรรมที่จัดไว้เพื่อสนองจุดประสงค์ของแต่ละแผน
แต่ละแผนโดยตรง

ค. กิจกรรมสร้างเสริมประสบการณ์ เป็นการสรุปทบทวนและฝึกฝน
เพิ่มพูนทักษะประสบการณ์แก่ผู้เรียน ทั้งนี้รวมถึงกิจกรรมกลุ่มประสบการณ์ที่นำมาบูรณาการ
ไว้ด้วย

6. สื่อการเรียน หมายถึง เครื่องมือต่าง ๆ ที่จะช่วยสนับสนุนให้การเรียน
การสอนบรรลุจุดประสงค์ที่วางไว้ เป็นสิ่งเร้าความสนใจของผู้เรียน ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจ
รวดเร็วยิ่งขึ้น

7. วิธีวัดผล เป็นการหาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนว่าบรรลุ
จุดประสงค์หรือไม่ โดยใช้วิธีการวัดผลหลาย ๆ วิธี เพื่อให้สอดคล้องกับพฤติกรรมที่
ต้องการวัดในแต่ละแผนและเพื่อเป็นแนวทางให้ครูเลือกวิธีการและใช้เครื่องมือวัดผล
ใดถูกต้องเหมาะสม

8. หนังสืออ้างอิง เป็นหนังสือที่เสนอแนะเพื่อจะได้นำไปใช้ในกิจกรรม
ที่เสนอแนะไว้

9. ภาคผนวก เป็นส่วนเพิ่มเติมให้แผนการสอนแต่ละแผนมีความสมบูรณ์และ
ช่วยอำนวยความสะดวกแก่ผู้สอน

ส่วนประกอบทั้งกล่าวของแผนการสอนมีความสำคัญทั้งสิ้นที่จะช่วยให้การเรียน
การสอนเป็นไปตามเป้าหมายของหลักสูตร และแผนการสอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์
ชีวิต มีลักษณะของแผนการสอนทั้งกล่าว เป็นแผนการสอนที่ต่อเนื่องกันตั้งแต่แผนการสอน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1, 2, 3, 4, 5, และ 6 จัดไว้ทั้งหมด 12 หน่วยดังนี้

หน่วยที่ 1	สิ่งที่มีชีวิต
หน่วยที่ 2	ชีวิตในบ้าน
หน่วยที่ 3	สิ่งที่อยู่รอบตัวเรา
หน่วยที่ 4	ชาติไทย
หน่วยที่ 5	การท่อม้าหากิน

- หน่วยที่ 6 พลังงานและสารเคมี
- หน่วยที่ 7 จักรวาลและอวกาศ
- หน่วยที่ 8 ประเทศเพื่อนบ้าน
- หน่วยที่ 9 การสื่อสารและการคมนาคม
- หน่วยที่ 10 ประชากรศึกษา
- หน่วยที่ 11 การเมืองและการปกครอง
- หน่วยที่ 12 ชาว เหตุการณ์ และวันสำคัญ

ลำดับชั้นความรู้ของเบนจามิน เฮส. บลูม.

บลูมและคณะ (อ้างในอุทุมพร ทองอุไทย, 2523 : 57-199) ได้จำแนกลำดับ
ชั้นของความรู้ (Cognitive Domain) เป็น 6 ชั้นคือ

1. ความรู้ (Knowledge)
2. ความเข้าใจ (Comprehension)
3. การประยุกต์ (Application)
4. การวิเคราะห์ (Analysis)
5. การสังเคราะห์ (Synthesis)
6. การประเมิน (Evaluation)

1. ความรู้ (Knowledge) คือสภาพการณ์เรียนรู้ เริ่มต้นซึ่งเน้นการจำ
การระลึกสิ่งเฉพาะและเรื่องทั่ว ๆ ไป การระลึกถึงวิธีการ กระบวนการ แบบแผน
โครงสร้างและสภาพการณ์ต่าง ๆ ความรู้แบ่งแยกออกได้ ดังนี้

1.1 ความรู้เฉพาะสิ่ง (Knowledge of Specifics) คือแก่นของ
ความจริง หรือของสาระในสาขาความรู้แต่ละสาขา สาระเหล่านี้คือสิ่งซึ่งผู้ชำนาญการ
ต้องใช้ในการสื่อความหมาย ในการทำความเข้าใจและจัดเรียบเรียงเรื่องราวต่าง ๆ
ความรู้เฉพาะสิ่งดังกล่าวนี้เป็นพื้นฐานของคนที่ผู้เรียนต้องรู้ และทำความเข้าใจกับ
สาขาวิชานั้น ๆ ความรู้เฉพาะสิ่งแยกออกเป็น 2 ประเภทย่อย ๆ คือ

1.1.1 ความรู้ศัพท์เฉพาะ (Knowledge of Terminology) เป็นความรู้ขั้นพื้นฐานที่สุดในสาขาวิชาต่าง ๆ ความรู้พื้นฐานเหล่านี้เช่นคำศัพท์สัญลักษณ์ต่าง ๆ

1.1.2 ความรู้ข้อเท็จจริงเฉพาะสิ่ง (Knowledge of Specific Facts) คือความรู้ในเรื่องวันที่ เหตุการณ์ บุคคล สถานที่ ฯลฯ ซึ่งอาจรวมสาระที่ถูกต้องและเฉพาะเจาะจง เช่น วันที่แน่นอน หรือปรากฏการณ์ที่มากหรือน้อยอย่างชัดเจน อาจจะรวมสาระเชิงประมาณ เช่น ช่วงเวลาโดยประมาณหรือลำดับความมากน้อยของปรากฏการณ์

1.2 ความรู้เรื่องวิถีและวิธีการจัดการกระทำกับสิ่งเฉพาะ (Knowledge of Ways and Means of Dealing with Specifics) คือ วิธีการหาความรู้ วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล วิธีการจัดเรียงเรียง และจัดการกระทำและดำเนินการตามที่สาขา กำหนด ความรู้เรื่องวิถีและวิธีการกระทำกับสิ่งเฉพาะ แบ่งเป็น 5 ประเภทย่อย ๆ คือ

1.2.1 ความรู้เรื่องแบบแผนนิยม (Knowledge of Conventions) แบบแผนนิยมคือสิ่งที่ถือเป็นแบบอย่างในการปฏิบัติคือ ๆ กันมา เช่น สัญลักษณ์ที่นิยมใช้ในการทำแผนที่และพจนานุกรม กฎเกณฑ์ของพฤติกรรมทางสังคม ข้อบังคับทั้งหลายแบบอย่างและการปฏิบัติที่ใช้อยู่เสมอในสาขาวิชาการ

1.2.2 ความรู้เรื่องแนวโน้ม และลำดับเหตุการณ์ (Knowledge of Trends and Sequence) คือความรู้เรื่องกระบวนการ ทิศทางและการเคลื่อนไหวของปรากฏการณ์ที่เกี่ยวข้องกับเวลา

1.2.3 ความรู้เรื่องการจัดจำพวก และประเภท (Knowledge of Classifications and Categories) คือความรู้เกี่ยวกับ ชั้น ชุก แขนง และการจัดเรียงเรียง ซึ่งถือว่าเป็นพื้นฐานและเป็นประโยชน์สำหรับเนื้อหาในสาขาที่กำหนด

1.2.4 ความรู้เรื่องเกณฑ์ (Knowledge of Criteria) คือความรู้เรื่องเกณฑ์ตามข้อเท็จจริง หลักการ ความคิดเห็นและพฤติกรรมที่ได้รับการทดสอบหรือได้รับการตัดสิน

1.2.5 ความรู้เรื่องระเบียบวิธี (Knowledge of Methodology) คือความรู้เรื่องวิธีสืบสวน เทคนิคและกระบวนการที่ใช้ในบางสาขา และที่ซึ่งใช้สืบสวน

ปัญหาและปรากฏการณ์บางอย่าง การเน้นความรู้ในเรื่องวิธีการมากกว่าความสามารถ
ใช้วิธีการ

1.3 ความรู้เรื่องสากล และเรื่องนามธรรมในสาขาต่าง ๆ

(Knowledge of the Universals and Abstractions in a Field) คือความรู้
เกี่ยวกับแผนและรูปแบบที่สำคัญ ๆ เช่น โครงสร้าง ทฤษฎี และข้อสรุป ซึ่งมีอิทธิพล
ต่อสาขาวิชาหรือนำมาใช้ศึกษาปรากฏการณ์หรือแก้ปัญหา ระดับนี้จึงเป็นระดับสูงสุดของ
ความเป็นนามธรรมและความซับซ้อน แบ่งออกเป็น 2 ประเภทย่อย ๆ คือ

1.3.1 ความรู้เรื่องหลัก และข้อสรุปทั่วไป (Knowledge of
Principles and Generalizations) คือความรู้เรื่องความเป็นนามธรรม
บางอย่าง ซึ่งสรุปข้อสังเกตปรากฏการณ์ที่เป็นนามธรรม มีคุณค่าในการอธิบาย บรรยาย
ทำนายหรือกำหนดการกระทำ ทิศทางที่เหมาะสมและสอดคล้องที่สุดเท่าที่จะทำได้

1.3.2 ความรู้เรื่องทฤษฎีและโครงสร้าง (Knowledge
of Theories and Structures) คือความรู้เรื่องตัวหลักการและข้อสรุป
ทั่วไป รวมทั้งความสัมพันธ์ด้วย

2. ความเข้าใจ (Comprehension) คือทักษะและความสามารถทาง
สติปัญญา ระดับแรกทำให้รู้ว่าผู้อ่านสื่อสารมาอย่างไร สื่อความหมายอะไรและใช้เนื้อหาหรือ
ความคิกอะไรมาสื่อความหมาย พฤติกรรมความเข้าใจมี 3 แบบคือ

2.1 การแปล (Translation) คือความเข้าใจในสิ่งที่สื่อความหมาย
จากภาษาหนึ่งหรือแบบฟอร์มหนึ่ง ไปสู่อีกภาษาหนึ่งหรืออีกแบบฟอร์มหนึ่ง

2.2 การตีความ (Interpretation) คือการอธิบายหรือการสรุป
เรื่อง ในการสื่อความหมาย การแปลเกี่ยวข้องกับการนำมาใช้เป็นส่วน ๆ เพื่อใช้สื่อ
ความหมาย การตีความเกี่ยวข้องกับการจึลค่ากับ การจัดเรียงระบบหรือให้ภาพพจน์ของ
เนื้อหาเสียใหม่

2.3 การสรุปอ้างอิง (Extrapolation) คือการขยายแนวโน้ม
หรือความโน้มเอียงเกินเลยจากข้อมูลออกไปเพื่อทำให้สามารถกำหนดความหมายอื่น
ผลที่ตามมา บทแทรก ผล ฯลฯ ตามเงื่อนไขที่บรรยายไว้ใน การสื่อความหมายเบื้องต้น

3. การประยุกต์ (Application) คือความสามารถในการนำความรู้ความเข้าใจที่มีอยู่เดิมไปใช้อย่างเหมาะสม ถูกต้องในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ในสภาพการณ์ใหม่ ๆ

4. การวิเคราะห์ (Analysis) คือการแยกเนื้อหาให้เป็นส่วนย่อย แล้วค้นหาความสัมพันธ์ระหว่างส่วนย่อย และวิธีที่ส่วนย่อยประกอบกันเป็นส่วนใหญ่ การวิเคราะห์แยกออกเป็น 3 ประเภท คือ

4.1 การวิเคราะห์หน่วยย่อย (Analysis of Elements) คือการชี้ถึงหน่วยย่อย ๆ ที่รวมในการสื่อความหมาย เช่น บางข้อความเป็นความจริง บางข้อความเป็นคำนิยาม เป็นต้น

4.2 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ (Analysis of Relationships) คือการเชื่อมต่อกและปฏิริยาตอบสนองระหว่างหน่วยย่อยกับส่วนต่าง ๆ ของการสื่อความหมาย เช่น การกำหนดความสัมพันธ์ของสมมุติฐานกับหลักฐานอื่น และความสัมพันธ์ของข้อสรุปกับสมมุติฐาน เป็นต้น

4.3 การวิเคราะห์หลักการจกระเบียบ (Analysis of Organizational Principles) คือการวิเคราะห์คุณภาพขององค์การและโครงสร้างของการสื่อความหมาย

5. การสังเคราะห์ (Synthesis) คือการนำ หรือการรวบรวมหน่วยย่อย ๆ ส่วนย่อย ๆ มาจัดเรียงเรียงและรวบรวมในทางที่จะดำรงแบบแผนหรือโครงสร้างที่ไม่ได้เป็นเช่นนั้นมาก่อน การสังเคราะห์แบ่งเป็น 3 ข้อย่อย คือ

5.1 ผลผลิตจากการสื่อความหมายเฉพาะ (Production of a Unique Communication) คือพัฒนาการของการสื่อความหมายซึ่งผู้เขียนหรือผู้พูดพยายามสื่อความคิด ความรู้สึก หรือประสบการณ์ของเขาไปยังผู้อื่น

5.2 ผลผลิตจากแผนงานหรือชุดเสนอเพื่อปฏิบัติการ (Production of a Plan or Proposed Set of Operations) คือพัฒนาการของแผนการทำงานหรือโครงร่างของแผนปฏิบัติการ

5.3 การได้มาซึ่งชุดของความสัมพันธ์เชิงนามธรรม (Derivation of a Set of Abstract Relations) คือพัฒนาการของชุดความสัมพันธ์เชิงนามธรรม อาจเพื่อการจักจำแนก หรือเพื่ออธิบายข้อมูลหรือปรากฏการณ์บางอย่างก็ได้ หรือการอนุมานข้อความและความสัมพันธ์จากชุดของข้อความเบื้องต้นหรือการนำเสนอด้วยสัญลักษณ์

6. การประเมินผล (Evaluation) คือความสามารถที่จะพิจารณาและตัดสินเกี่ยวกับคุณค่าของเนื้อหาและวิธีการ เพื่อจุดมุ่งหมายที่กำหนด เกณฑ์ที่ใช้ในการตัดสินอาจกำหนดด้วยตนเองหรือผู้อื่นกำหนดไว้ก็ได้ การประเมินแบ่งเป็น 2 แบบ คือ

6.1 การตัดสินตามเกณฑ์ภายใน (Judgements in Terms of Internal Evidence) คือการประเมินความถูกต้องของการสื่อความหมายจากหลักฐาน เช่น ความถูกต้องตามตรรกวิทยา ความสอดคล้องและเกณฑ์ภายในอื่น ๆ

6.2 การตัดสินตามเกณฑ์ภายนอก (Judgements in Terms of External Criteria) คือการประเมินวัตถุโดยอาศัยเกณฑ์ที่เลือกหรือจามา

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยที่เกี่ยวกับผลจากการใช้กิจกรรมการเรียนรู้การสอน ยังไม่ได้มีการศึกษาวิจัยกันอย่างจริงจัง แต่มีงานวิจัยเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนทั่วไป ซึ่งมีดังนี้

บุญนิกย์ ไวลูศักดิ์ (2522 : 126-132) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับความคิดเห็นของผู้บริหารการศึกษา ครูประจำการ และนักเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร เกี่ยวกับการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ผลการวิจัยพบว่า กิจกรรมการเรียนรู้การสอนนั้น ครูสามารถปฏิบัติได้ตามข้อเสนอแนะของคู่มือและแผนการสอนพอสมควร

กองวิจัยการศึกษา กรมวิชาการ (2522 : บทคัดย่อ) ได้ทำการสำรวจสภาพการเรียนรู้การสอนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และ 2 ปีการศึกษา 2522 ผลการวิจัยพบว่าการทำกิจกรรม และการเน้นกระบวนการกลุ่มนั้น ครูให้นักเรียนทำกิจกรรมควบคู่ไปกับ

การสอนของครู แต่ส่วนใหญ่ยังเน้นหนักในลักษณะการทำงานเป็นรายบุคคล ส่วนกระบวนการทำงานกลุ่ม ครูยังนำมาใช้น้อย และคำถามการใช้อุปกรณ์การเรียนการสอน พบว่า ครูใ้ใช้ประกอบการสอนทุกกลุ่มประสบการณ์ แต่ส่วนใหญ่ครูจะเป็นผู้ใช้เสียเอง นักเรียนยังไม่ค่อยมีส่วนร่วมในการใช้มากนัก ทั้งนี้เพราะจำนวนอุปกรณ์มีน้อย ไม่เพียงพอถึงจำนวนนักเรียน

และในปี 2524 กรมวิชาการ (2524 : 36, 42) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาพฤติกรรมการเรียนการสอนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และ 2 ซึ่งสรุปผลการสังเกตพฤติกรรมการสอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตของครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 พบว่า วิธีสอนที่ครูใช้มาก เรียงตามลำดับคือ ครูตั้งคำถามให้นักเรียนตอบ ครูอธิบายและมอบหมายงานให้นักเรียนทำ ส่วนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 พบว่า วิธีสอนที่ครูใช้มากตามลำดับคือ ครูมอบหมายงานให้นักเรียนทำ ครูตั้งคำถามให้นักเรียนตอบ ครูให้นักเรียนหาคำอ่านคำบนกระดานคำ นักเรียนช่วยกันอ่านตามจากกระดานคำ โดยคนอื่น ๆ อ่านตามและครูอธิบาย

สำหรับอุษา ชำประยูร (2524 : 148-149) ได้ศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ในกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตของครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร พบว่า การเรียนการสอนส่วนใหญ่ครูใช้วิธีการสาธิต และปฏิบัติจริง เป็นอันดับหนึ่ง การแสดงบทบาทสมมติเป็นอันดับรอง สำหรับการแบ่งกลุ่มอภิปราย การศึกษาค้นคว้ารายงานเป็นอันดับรองลงมาตามลำดับ

จากผลการวิจัยดังกล่าว จะเห็นว่า มีความสอดคล้องกันคือ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนนั้นเป็นการกระทำร่วมกันของครูและนักเรียน ซึ่งมีการใช้กิจกรรมหลายรูปแบบ

ในทำนความคิดเห็นของศึกษานิเทศก์และครูใหญ่เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนนั้น เกียรติ ช่วยการ (2518 : 119) ได้ศึกษาความคิดเห็นของศึกษานิเทศก์และครูใหญ่ในเขตการศึกษา 4 เกี่ยวกับการปรับปรุงหลักสูตรประถมศึกษา ผลการวิจัยตอนหนึ่งพบว่า คำถามการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนนั้นศึกษานิเทศก์และครูใหญ่ ส่งเสริมการเรียน

การสอนแบบใช้เหตุผล แบบควบคุมพฤติกรรมและแบบค้นพบด้วยตนเองตามลำดับ

ส่วนปัญหาในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนนั้น ได้มีผู้วิจัยไว้หลายท่านดังนี้

วิลโลว์ โบว์ เสรีวงศ์ (2522 : 105-106) และศิริวรรณ กีไพบูลย์ (2522 : 175-179) ได้ทำการวิจัยเรื่องปัญหาการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โดยผลสอดคล้องกันคือ ปัญหาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนนั้น ครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 มีปัญหาปานกลางในเรื่องความสามารถในการเลือกวิธีสอนที่เหมาะสมกับแต่ละกลุ่มประสบการณ์ การจัดกิจกรรมประเภทต่าง ๆ ให้เหมาะสมกับผู้เรียน และสภาพชั้นเรียน ความสามารถในการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมมากที่สุด ความสามารถทางการสอนและฝึกปฏิบัติของครูในเรื่องงานบ้าน ความพร้อมทางกาน คณิตศาสตร์ และภาษาไทยของผู้เรียน การขาดเรียนของนักเรียน การทำกิจกรรมการสอนในเรื่องการแบ่งกลุ่มทำงาน การอธิบายคนคว่ำและรายงานการสอนแบบสืบสวนสอบสวน การแก้ปัญหา การสนทนา การเล่าเรื่อง การร้องเพลง การเล่นเกมต่าง ๆ ตามที่กำหนดไว้ในแผนการสอนไปใช้ในห้องเรียน

สุภกัญญา สุจริตรจิกร (2521 : 149-158) ได้ศึกษาเรื่องปัญหาการเรียน การสอนกลุ่มบูรณาการ ตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ของครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 จังหวัดนครราชสีมา ผลการวิจัยบางส่วนพบว่า ในกานกิจกรรมการเรียน ครูสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด มีปัญหามาก ในเรื่องการจัดการศึกษาออกสถานที่ และสภาพห้องเรียนไม่เหมาะสม และอำนวยการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน กานสื่อการเรียน ครูทุกสังกัดมีปัญหาค่านี้อยู่ในระดับปานกลางเหมือนกันหมด โดยเฉพาะครูในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด มีปัญหามากเกี่ยวกับความขาดแคลนวัสดุในท้องถิ่นที่จะนำมาใช้จัดทำสื่อการเรียน ความสามารถในการจัดทำสื่อการเรียนไม่ทันกับการสอนทุกครั้ง ความขาดแคลนการสนับสนุนและช่วยเหลือในการทำหรือใช้สื่อการเรียนจากโรงเรียน หรือส่วนราชการอื่น ๆ เป็นต้น

วิเชียร เทียมเมือง (2520 : 142) ได้ศึกษาปัญหาและความคิดเห็นของครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ในการทดลองใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับร่าง 2518) พบว่า แผนการสอนส่วนมากอธิบายกิจกรรมไว้ไม่ชัดเจน ครูไม่สามารถ

ปฏิบัติตามได้ บางเนื้อหาที่มีกิจกรรมมากและสูงเกินไป จุดประสงค์การเรียนรู้มีมากและสูงเกินไป จนครูไม่สามารถสอนให้บรรลุผลได้ นอกจากนั้นบางเนื้อหาไม่ได้เน้นกิจกรรมไว้

ส่วนพัชราภรณ์ จิตรโฑ (2526 : 73) ได้ศึกษาการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร โดยสอบถามผู้บริหาร การศึกษา และครูผู้สอนพบว่า ในเรื่องการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนนั้น ผู้บริหาร โรงเรียนและครูมีปัญหาส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนในเรื่องการแบ่งกลุ่ม การสนทนา การเล่าเรื่อง การร้องเพลง กิจกรรมลูกเสือ อนุภาซาคหรือเนคนารี กิจกรรมศาสนา และวัฒนธรรมไทยนั้น ผู้บริหารและครูเห็นว่า มีปัญหาอยู่ในระดับน้อย

จากผลการวิจัยดังกล่าว ส่วนใหญ่มีความเห็นสอดคล้องกันในเรื่องปัญหา การเลือกจัดกิจกรรมประเภทต่าง ๆ ให้เหมาะสมกับสภาพการณ์ และการใช้สื่อการเรียน มีไม่เพียงพอกับความต้องการ แต่จะมีความคิดเห็นแตกต่างกันไปบ้างในรายการกิจกรรม ปลีกย่อยเท่านั้น